3. 6. 2013

ID: 91604

Bezdůvodné obohacení

Při posuzování počátku běhu subjektivní promlčecí doby je nutno vycházet z prokázané, skutečné, nikoli tedy jen předpokládané vědomosti oprávněného o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal; touto vědomostí ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. nemíní znalost právní kvalifikace, nýbrž pouze skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3093/2012 , ze dne 28.3.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce OSA - ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, občanské sdružení, se sídlem v P., zastoupeného JUDr. A.K., advokátem se sídlem v O., proti žalované obchodní společnosti Lázně A., s.r.o., se sídlem v T., zastoupené JUDr. MgA. M.Š. Ph.D., advokátem se sídlem v T., o zaplacení 454.992,- Kč s příslušenstvím , vedené u Krajského soudu v Českých Budějovicích pod sp. zn. 11 C 12/2010, o dovolání žalované a žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 20. března 2012, č.j. 3 Co 36/2011-191 , tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 20. března 2012, č.j. 3 Co 36/2011-191, a rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. prosince 2010, č.j. 11 C 12/2010-118, se zrušují, a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení . Řízení o dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. prosince 2010 č.j. 11 C 12/2010-118, se zastavuje.

Z odůvodnění:

Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 8. prosince 2010, č.j. 11 C 12/2010-118, uložil žalované zaplatit žalobci částku 454.992 ,- Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel z toho, že žalobce se domáhal zaplacení žalované částky jako bezdůvodného obohacení, které žalované vzniklo neoprávněným užíváním chráněných autorských děl v období od 1. 3. 2007 do 31.12.2009, jejich zpřístupňováním prostřednictvím televizních přijímačů umístěných na pokojích žalované, Lázně A. Žalovaná nesouhlasila s žalobou s poukazem na ustanovení § 23 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen autorský zákon), který podle jejího názoru dopadá na tuto věc, neboť díla byla zpřístupňována pacientům při poskytování zdravotnické péče ve zdravotnickém zařízení. Současně také vznesla námitku promlčení uplatněného nároku. Soud prvního stupně s poukazem na aplikační přednost mezinárodních norem, na Bernskou úmluvu o ochraně literárních a uměleckých děl (vyhl.č.133/1980 Sb.), Všeobecnou úmluvu o autorském právu a Směrnici Evropského parlamentu a rady ze dne 22.5.2001, č. 2001/29 ES, uzavřel, že výjimka stanovená v poslední větě § 23 autorského zákona není v rozporu s mezinárodními smlouvami, ale na žalovanou nedopadá.

Vzhledem k tomu, že uvedená výjimka omezuje práva autora, je nutno výklad možného omezení pojmout v zužujícím smyslu, tedy aby autorská práva byla omezena pouze v zákonem předpokládaném, tedy nutném rozsahu. Podmínky pro přiznání uvedené výjimky musí být splněny kumulativně. Žalovaná je sice zdravotnickým zařízením, ale zdravotnickou péči neposkytovala na pokojích, které slouží k ubytování lázeňských pacientů. Žalovaná poskytuje mimo jiné relaxační, popř. rekreační pobyty, při nichž jsou lázeňští hosté rovněž ubytováni na jejích pokojích. Přijetím argumentace žalované by aplikace výjimky vedla k nerespektování ustanovení § 29 odst. 1 autorského zákona a důsledkem by byla újma v (zejména majetkových) právech autorů a dále k

porušení zásady nekomerčního užití autorských děl, kdy zvyšování komfortu pokoje jednoznačně znamená i zvyšování ceny poskytovaných ubytovacích služeb. Uvedenou výjimku je podle názoru soudu prvního stupně nutno vykládat v jejím daném a původním smyslu, tedy že se vztahuje na zdravotnické zařízení, kde je televizní přístroj umístěn přímo v prostoru poskytování zdravotnické péče při zdravotnických úkonech. Aplikace výjimky uvedené v § 23 autorského zákona by také znamenala rozpor s unijním právem i mezinárodními smlouvami, které mají přednost. Za základ při výpočtu výše bezdůvodného obohacení vzal soud prvního stupně sazebník žalobce a sazebník DILIA, vzhledem k pověření výkonu kolektivní správy. Náhradu za bezdůvodné obohacení přiznal v celé požadované částce, neboť dospěl k závěru, že právo na vydání bezdůvodného obohacení není ani zčásti promlčeno, protože žalobce se podle svého tvrzení o vzniku bezdůvodného obohacení dozvěděl až po 24. únoru 2008, což je prokázáno dopisem žalované žalobci ze dne 26. 3. 2009, z něhož žalobce zjistil údaje umožňující podání žaloby.

V době podání žaloby (26.2.2010), tedy neuplynula ani subjektivní, ani objektivní promlčecí lhůta uvedená v § 107 odst. 1 a 2 obč. zák.

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 20. března 2012, č.j. 3 Co 36/2011-191, výrokem I. rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé podle § 220 odst. 1 občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.) změnil tak, že žalobu co do zaplacení částky 185.877,- Kč s příslušenstvím zamítl a ve zbývající části ho podle § 219 téhož zákona potvrdil. Výrokem II. rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Ztotožnil se s právním názorem soudu prvního stupně, že při výkladu poslední věty § 23 autorského zákona, je pro jeho aplikaci v každém konkrétním případě třeba splnění obou v ní stanovených předpokladů. Dospěl rovněž k závěru, že ke zpřístupnění děl došlo sice ve zdravotnickém zařízení, nikoli však při poskytování zdravotní péče, protože pokoje, v nichž jsou pacienti ubytováni, slouží jen k ubytování, nikoli též k poskytování zdravotní péče, a proto nelze aplikovat zákonnou výjimku stanovenou ve zmiňovaném § 23. Ztotožnil se i se způsobem výpočtu výše částky bezdůvodného obohacení jak ho provedl soud prvního stupně. Na rozdíl od soudu prvního stupně však podle jeho názoru žalobce věděl o možnosti podat žalobu již v době, kdy žalovaná odmítla po novelizaci ustanovení § 23 autorského zákona uzavření navazující licenční smlouvy na jiné než veřejné prostory, takže tedy nic nebránilo ani uplatnění jejího práva u soudu, a proto, pokud žalobce toto právo uplatnil až 26. 2. 2010, došlo k částečnému promlčen í práva, konkrétně za období od 1. 3. 2007 do 26. 2. 2008.

Proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu a proti rozsudku soudu prvního stupně v rozsahu, ve kterém byl odvolacím soudem potvrzen, podala dovolání žalovaná. Jeho přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř., přičemž jako dovolací důvod uvádí, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci [§ 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř.] a že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci [§ 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.]. Za otázky zásadního právního významu, jejichž řešení oběma soudy je nesprávné, považuje zejména:

- Zda ubytování pacientů je možno posoudit jako součást zdravotní péče . Domnívá se, že ubytování pacientů je součástí zdravotní péče, protože je hrazeno z veřejného zdravotního pojištění a současně jde o aktivní péči o jejich zdravotní stav.
- Zda je možno ustanovení třetí věty § 23 autorského zákona vykládat rigidně a formalisticky, aniž by soud přihlížel k principu proporcionality v kolizi stojících práv a právních zájmů. Výjimka je stanovena ve prospěch pacientů a nikoli zdravotnického personálu. Nelze akceptovat názor soudů obou stupňů, že se uplatní pouze v případech akutní péče, protože v těchto situacích pacienti zpravidla žádná díla nevnímají. Poukazuje dále na rozdíl mezi ubytováním v hotelu, který je povinen autorskou odměnu platit, a pacientů v lázeňském zařízení, zejména na to, že provozování hotelu je

provozování služeb, které není osvobozeno od DPH, provozování zdravotnického zařízení, včetně zařízení lázeňského je od této daně osvobozeno. Pobyt hostů v hotelu je zpravidla mnohem kratší než pobyt pacientů v lázních. Případná vzniklá újma na majetkových právech autorů je bagatelní.
- Zda v období od 23. 5. 2005 do 18. 5. 2008 statut zdravotnického zařízení, na které nedopadá výjimka z autorskoprávní ochrany podle § 23 třetí věta autorského zákona, vylučuje , aby na toto zdravotnické zařízení byla uplatněna výjimka z autorskoprávní ochrany podle § 23 druhá věta autorského zákona, jakožto poskytovatele ubytovacích služeb, podle níž se za provozování rozhlasového a televizního vysílání nepovažovalo jejich zpřístupňování v rámci poskytování služeb spojených s ubytováním, jsou-li rozhlasové nebo televizní přístroje umístěny v prostorách určených k soukromému užívání ubytovanými osobami. Vzhledem k období, za něž je náhrada za bezdůvodné obohacení požadována, pak v případě, že by se nepoužila výjimka podle poslední věty, dopadala by na postavení žalované výjimka ve smyslu předchozí věty, jakožto na poskytovatele ubytovacích služeb.
- Způsob výpočtu částky bezdůvodného obohacení.

Navrhuje proto, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém se potvrzuje rozsudek soudu prvního stupně, společně s rozsudkem soudu prvního stupně v rozsahu, ve kterém byl potvrzen rozsudkem odvolacího soudu a věc vrátil Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

K podanému dovolání se vyjádřil žalobce tak, že dovolání je ve smyslu § 237 odst. 2 písm. a) o.s.ř. jednak vadné, protože v něm není uveden rozsah, v jakém se které rozhodnutí napadá, ani dovolací důvody, dílem nepřípustné, a to zejména proti rozsudku soudu prvního stupně, proti výroku odvolacího soudu o nákladech řízení, ale i proti výroku I. odvolacího soudu, protože dovolatelka neodůvodnila, že by napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze řešilo právní otázku zásadního významu. Poukazuje pak na judikaturu českých soudů, jejichž rozhodnutí přikládá, řešící otázku výkladu poslední věty § 23 autorského zákona shodně s napadeným rozsudkem odvolacího soudu. Navrhuje proto, aby Nejvyšší soud ČR dovolání žalované odmítl.

Dovolání podal rovněž žalobce, a to proti části výroku I. rozsudku odvolacího soudu, kterým byl rozsudek soudu prvního stupně změněn. Přípustnost dovolání dovozuje z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. a podává je z důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř., tedy, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení. Nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu o částečném promlčení práva, protože podle jeho názoru do data podání žaloby neuplynula ani subjektivní ani objektivní promlčecí lhůta. Odvolací soud se vůbec nezabýval tím, kdy se žalobce dozvěděl o vzniku bezdůvodného obohacení a o tom, kdo se na jeho úkor obohatil. Kromě toho žalovaná neuplatnila námitku promlčení v rámci koncentrace řízení.

Dovolací soud za situace, kdy napadené rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno dne 20. března 2012, přihlédl k bodu 7. článku II., části první, přechodných ustanovení zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony a vyšel tak ze znění tohoto procesního předpisu účinného do 31. prosince 2012 a nejprve se zabýval dovoláním žalované.

Protože napadený výrok rozsudku odvolacího soudu není měnícím ve smyslu § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř., ani potvrzujícím poté, co předchozí rozsudek soudu prvního stupně (jímž rozhodl jinak) byl odvolacím soudem zrušen podle § 237 odst. 1 písm. b) o.s.ř., přichází v úvahu přípustnost dovolání pouze na základě ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř.

Proto, aby bylo možno dovodit přípustnost dovolání ve smyslu posledně uvedeného ustanovení, musí dovolací soud dospět k závěru, že napadené rozhodnutí je ve věci samé po právní stránce zásadně významné. Podle ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce

zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, nebo která je odvolacími soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a § 241a odst. 3 o.s.ř. se přitom nepřihlíží.

Dovolací soud konstatuje, že dovolání žalované proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. pro řešení otázky, zda i ubytování lázeňských pacientů je možno za vymezených předpokladů posoudit jako součást poskytování zdravotní péče, a zda tak výjimka stanovená v poslední větě § 23 autorského zákona dopadá i na situace, kdy autorská díla jsou v takových případech zpřístupňována na pokojích, které slouží k ubytování lázeňských pacientů (§ 237 odst. 3 téhož zákona). Poté Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu přezkoumal v dovoláním žalované dotčeném výroku ve věci samé v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že toto dovolání je důvodné.

Z ustanovení § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu podaným dovoláním. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně, je-li dovolání přípustné, je dovolací soud povinen přihlédnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávně rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Takové vady se však ze spisu nepodávají.

Uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. dopadá na případy, kdy dovoláním napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jde o omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O takový případ jde tehdy, pokud soud buď použil jiný právní předpis, než který měl správně použít nebo jestliže sice aplikoval správný právní předpis, avšak nesprávně jej vyložil. Nesprávné právní posouzení věci může být způsobilým dovolacím důvodem jen tehdy, bylo-li rozhodující pro výrok rozhodnutí odvolacího soudu.

V posuzované věci byla odvolacím soudem řešena otázka výkladu poslední věty ustanovení § 23 autorského zákona, konkrétně pak, zda ubytování lázeňských hostů v lázeňských zařízeních je poskytováním zdravotní péče, na něž se vztahuje výjimka v této větě uvedená, tedy, že za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 rovněž nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních.

V odborné literatuře je artikulován názor, že při vymezení vzájemné souvislosti mezi prováděním zdravotní péče a provozováním vysílaného díla je nutno vycházet z výkladu restriktivního, neboť důsledkem tohoto omezení je bezplatné užívání cizího majetku. Pod rozsah uvedené výjimky tedy může patřit pouze provozování díla při samotném výkonu zdravotní péče, nikoli již v širší souvislosti s ní (tj. např. provozováním díla v čekárnách, společenských místnostech lázeňských zařízení apod.) (srovnej Ivo Telec, Pavel Tůma, Autorský zákon, C.H.BECK, 1.vydání, 2007, str. 275, obdobně Helena Chaloupková, Petr Holý Autorský zákon, C.H.BECK, 4.vydání, 2012 , str. 276.).

V aktuálním rozsudku ze dne 15. března 2012, ve věci C-135/10, Societa Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, dospěl Evropský soudní dvůr k závěru, že pojem sdělování veřejnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 směrnice 92/100 (směrnice č. 92/100 EEC Rady z 19. listopadu 1992, o právu na pronájem a půjčování a o určitých právech souvisejících s autorským právem v oblasti duševního vlastnictví - pozn. Nejvyššího soudu) musí být vykládán v tom smyslu, že se nevztahuje na bezplatné šíření zvukových záznamů v takovém kabinetu zubního lékaře, jako je kabinet zubního lékaře dotčený v původním řízení, pro pacienty nezávisle na jejich vůli v rámci výkonu svobodného povolání. Takové šíření tudíž nezakládá právo výrobců zvukových záznamů na odměnu . V této souvislosti dovolací soud konstatuje, že italský autorský zákon (decreto legislativo n°685, attuazione della

direttiva 92/100/CEE concernente il diritto di noleggio, il diritto di prestito e taluni diritti connessi al diritto d'autore in materia di proprieta intellettuale) neobsahuje ustanovení srovnatelné s ustanovením poslední věty § 23 autorského zákona a základem pro rozhodnutí Evropského soudního dvora byla úvaha, že šíření zvukových záznamů v čekárně ordinace soukromého zubního lékaře nemá za následek zvýšení jeho klientely a tedy i jeho zisků a dále, že se v tomto případě jedná o malý počet osob, klientů, kteří se zpravidla dostavují pouze na základě objednání, tedy nejedná se o veřejnost. Vzhledem k odlišnosti ustanovení italského a českého autorského zákona lze dovozovat, že shora uvedený názor vyslovený v české odborné literatuře v rozporu s tímto rozhodnutím není.

Evropský soudní dvůr ve spojených věcech C-394/04 a C-395/04c , Ygeia, rozsudkem ze dne 1. prosince 2005 , v souvislosti s podmínkami pro osvobození od daně z přidané hodnoty rozhodl, že poskytování telefonních služeb a pronájem televizorů hospitalizovaným osobám, jakož i poskytování lůžek a stravy osobám, které je doprovázejí, osobami, na které se vztahuje čl. 13 částí A odst. 1 písm. b) šesté směrnice Rady 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu - Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně, obecně nepředstavuje činnosti úzce související s poskytováním nemocniční a lékařské péče ve smyslu tohoto ustanovení. Může tomu být jinak, pouze pokud jsou tyto služby nezbytné pro dosažení léčebných cílů nemocniční a lékařské péče a pokud jejich základním účelem není získání dodatečného příjmu pro jejich poskytovatele uskutečňováním plnění , která jsou v přímém soutěžním vztahu s plněními poskytovanými obchodními podniky povinnými k DPH. Předkládajícímu soudu přísluší, bera v úvahu všechny konkrétní okolnosti sporů, které mu byly předloženy, a případně obsah lékařských předpisů vystavených ve prospěch dotyčných pacientů, aby určil, zda poskytované služby tyto podmínky splňují .

Je skutečností, že Vrchní soud v Praze i Vrchní soud v Olomouci konzistentně zastávají právní názor, který v předmětné věci vyjádřil soud prvního stupně i soud odvolací. Tak např. Vrchní soud v Olomouci v rozsudku ze dne 6. srpna 2012, č.j. 1 Co 52/2012-164, a v rozsudku ze dne 12. září 2012, č.j. 1 Co 60/2012-149, činí závěr, že výjimka omezující autorská práva v souvislosti se zpřístupňováním autorských děl provozováním rozhlasového a televizního vysílání uvedená ve větě poslední citovaného ustanovení je udělena toliko a pouze pro provozování rozhlasového a televizního vysílání při poskytování zdravotní péče ve zdravotnických zařízeních. Za poskytování zdravotní péče je třeba pro tyto účely považovat léčebné úkony a výkony odborného zdravotnického personálu vůči pacientovi . Pokud takové přímé léčebné úkony a výkony (televizní a rozhlasové vysílání také v posuzované věci nebylo zařazeno mezi léčebné úkony a postupy) nejsou v ubytovací části realizovány, dopouští se lázeňské zařízení porušování autorských práv zpřístupňováním autorských děl na pokojích bez uzavření licenční smlouvy. Pokud by v takovém případě byla použita výjimka uvedená v poslední větě § 23 autorského zákona, byly by tím nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů a porušena zásada nekomerčního použití autorských děl (obdobně judikoval Vrchní soud v Praze např. v rozsudku ze dne 18. října 2011, č.j. 1 Co 8/2011-758).

Ač tyto úvahy obsahují v mnohém racionální jádro, přesto je nelze podle názoru dovolacího soudu považovat ve všech důsledcích za plně případné.

Dovolací soud se ztotožňuje především se správným závěrem odvolacího soudu, pokud vychází z toho, že ustanovení poslední věty § 23 autorského zákona je nutno vykládat restriktivně, a to s ohledem na ustanovení § 29 odst. 1 autorského zákona, podle něhož výjimky a omezení práva autorského lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v tomto zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora . Toto ustanovení upravuje obecnou zásadu, kterou obsahuje jak Bernská úmluva, tak Dohoda TRIPS, pokud jde o výjimky z výlučného práva autorského. Jde o výkladové pravidlo ve vztahu ke všem způsobům volného užití a zákonné licence. Volná užití chráněných děl, jakož i užití na základě bezúplatné zákonné licence jsou vždy zásahem do výlučných

práv a vzhledem k tomu je třeba zvažovat, zda v každém jednotlivém případě nenarušují běžný způsob užití díla a zda se nepřiměřeně nedotýkají oprávněných zájmů autora. Volné užití děl a zákonné licence jsou v zákoně uvedeny taxativně a jejich aplikace nedovoluje extenzivní výklad (srovnej Helena Chaloupková, Petr Holý , Autorský zákon, C.H.BECK, 4. Vydání 2012, str. 54-55) . Jde zde o užití tzv. tříkrokového testu (three-step test). Ten má svůj původ v mezinárodním právu autorském. Výklad tzv. tříkrokového testu provedeného mezinárodními organizacemi představuje základní interpretační pomůcku i z pohledu českého autorského práva.

Tradiční doktrinální výklad rozsahu všech omezení autorského práva vychází z kritéria spravedlivého nakládání (srov. Knap , 1967, Telec, 1997). Bezvýjimečně se jedná o výklad dovoleného zásahu, který je vždy zužující (restriktivní), což odpovídá absolutní povaze autorského práva k cizímu dílu, do níž se touto mimořádně zákonem dovolenou cestou v upřednostněném obecném zájmu zasahuje. Tzv. tříkrokový test v našem autorském právu představuje nejen výkladové pravidlo, ale působí především jako legální zákaz aplikace jednotlivých skutkových podstat bezesmluvního užití děl na takové konkrétní případy, které by s ním byly v rozporu. A to i tehdy, kdy by jinak konkrétní užití díla formálně spadalo pod rozsah některé ze zákonných licencí. O tzv. tříkrokovém testu tak lze hovořit jako o materiální podmínce bezesmluvního užití díla, a to vedle jednotlivých zákonných skutkových podstat, jež představují podmínku formální, přičemž aby konkrétní nakládání s dílem představovalo užití dovolené, je třeba, aby byly splněny obě tyto podmínky. Tato role tzv. tříkrokového testu je zřejmá zejména od novelizace autorského zákona z roku 2006 (zákonem č. 216/2006 Sb.), kdy byla dikce ustanovení odst. 1 změněna tak, aby byl stanoven výslovný zákaz uplatnění zákonných výjimek a omezení autorského práva na případy, které by byly v rozporu s tzv. tříkrokovým testem.

Dovolená jsou tak pouze taková bezesmluvní užití díla:

1. která jsou stanovena ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně; rozšiřujícím výkladem též v jiném zákoně, neboť druh zákona není rozhodný, význam má jen zvláštní případ a zákon ,

2. která nejsou v rozporu s běžným způsobem užití díla,

3. nejsou jimi nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů (srovnej Ivo Telec, Pavel Tůma, Autorský zákon, C.H.BECK, 1. vydání, 2007, str. 341)

Dovolací soud, s přihlédnutím k tomu, co bylo uvedeno výše, souhlasí se závěrem odvolacího soudu, že předpoklady pro uplatnění výjimky pro bezesmluvní užití díla ve smyslu ustanovení poslední věty § 23 autorského zákona musí být splněny kumulativně. Neakceptuje však již podle jeho mínění v zásadě paušální (a v podstatě ani blíže a přesvědčivěji zdůvodněný) závěr odvolacího soudu, že ubytování v lázeňských zařízeních nemůže být, resp. není v žádném případě poskytováním zdravotní péče, a proto se na zpřístupňování děl chráněných autorským zákonem prostřednictvím televizních přístrojů situovaných na pokojích lázeňských pacientů v těchto zařízeních nevztahuje výjimka uvedená v citovaném ustanovení autorského zákona.

Předmětnou otázku je totiž třeba (při současném respektování nutnosti brát v úvahu zásadu restriktivního výkladu, který ovšem s sebou pochopitelně nenese předpoklad opomenout konkrétní právní úpravu dotýkající se uvedeného problému) posuzovat komplexně. V souzeném případě se zejména nabízí vzít v úvahu příslušná ustanovení (v rozhodném období platného) zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu (který byl s účinností od 1. dubna 2012 nahrazen zákonem č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování), stejně jako zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, a je rovněž možno podpůrně přihlédnout k úpravě, kterou přináší zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.

Podle § 33 zákona o veřejném zdravotním pojištění lázeňskou péči, včetně určení stupně naléhavosti, poskytovanou jako nezbytnou součást léčebného procesu, doporučuje ošetřující lékař, potvrzuje revizní lékař a hradí příslušná zdravotní pojišťovna. Návrh na lázeňskou péči podává na předtištěném formuláři zdravotní pojišťovny registrující praktický lékař nebo ošetřující lékař při hospitalizaci (odst. 1). Nemoci, u nichž lze lázeňskou péči poskytnout, indikační předpoklady, odborná kritéria pro poskytnutí lázeňské péče podle odstavců 4 a 5 citovaného zákona u jednotlivých nemocí, délku léčebného pobytu a indikační zaměření lázeňských míst (indikační seznam pro lázeňskou péči) stanoví Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou (odst. 2) . Lázeňská péče se poskytuje a hradí jako komplexní lázeňská péče nebo příspěvková lázeňská péče (odst. 3) . Komplexní lázeňská péče navazuje na ústavní péči nebo specializovanou ambulantní zdravotní péči a je zaměřena na doléčení, zabránění vzniku invalidity a nesoběstačnosti nebo na minimalizaci rozsahu invalidity. U účastníků nemocenského pojištění se poskytuje v době jejich dočasné neschopnosti k práci. Pojištěnce předvolá k lázeňské péči zařízení lázeňské péče. Pacient v prvém pořadí naléhavosti je k nástupu na lázeňskou péči předvolán nejpozději do jednoho měsíce od data vystavení návrhu, případně po dohodě ošetřujícího, revizního a lázeňského lékaře je přeložen do zařízení lázeňské péče přímo ze zařízení ústavní péče. V druhém pořadí naléhavosti je pacient předvolán nejpozději do tří měsíců, děti a dorost do šesti měsíců ode dne vystavení návrhu. Komplexní lázeňská péče je plně hrazena zdravotní pojišťovnou (odst. 4). Příspěvková lázeňská péče je poskytována především pojištěncům s chronickým onemocněním v případech, kdy nejsou splněny podmínky uvedené v odstavci 4. Zdravotní pojišťovna hradí pouze vyšetření a léčení pojištěnce. Tato péče může být poskytnuta jednou za dva roky, nerozhodne-li revizní lékař jinak (odst. 5). Dětem a dorostu do 18 let se lázeňská péče poskytuje podle odstavce 4, pokud není na žádost rodičů poskytována podle odstavce 5. Přeložení pojištěnce ve věku do 18 let ze zařízení ústavní péče do zařízení lázeňské péče revizní lékař neposuzuje (odst. 6). U nemocí z povolání a jiných poškození na zdraví z práce se lázeňská péče poskytuje podle odstavce 4, jestliže ji doporučil nebo indikaci potvrdil příslušný odborník pro nemoci z povolání (odst. 7).

Ustanovení § 5 odst. 2 nyní platného zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, který vymezuje druhy zdravotní péče podle účelu jejího poskytnutí pod písmenem f) jmenuje léčebně rehabilitační péči, jejímž účelem je maximální možné obnovení fyzických, poznávacích, řečových, smyslových a psychických funkcí pacienta cestou odstranění vzniklých funkčních poruch nebo náhradou některé funkce jeho organismu, popřípadě zpomalení nebo zastavení nemoci a stabilizace jeho zdravotního stavu; v případě, že jsou při jejím poskytování využívány přírodní léčivé zdroje nebo klimatické podmínky příznivé k léčení podle lázeňského zákona, jde o lázeňskou léčebně rehabilitační péči. Podle § 19 zákona o péči o zdraví lidu platného v době rozhodování odvolacího soudu se lázeňská péče poskytuje výběrově osobám, jejichž zdravotní stav ji vyžaduje. Seznam nemocí, při nichž může být poskytnuta lázeňská péče, a délku léčebné doby stanoví ministerstvo zdravotnictví po projednání s ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky. Další podmínky a způsob poskytování lázeňské péče pracovníkům a jejich rodinným příslušníkům určí ministerstvo zdravotnictví v dohodě s ministerstvem práce a sociálních věcí České republiky (odst. 1). Lázeňskou péči povolují příslušné správy sociálního zabezpečení, popřípadě jiné orgány a organizace k tomu oprávněné, a to na základě lékařských návrhů a za součinnosti zdravotnických zařízení a orgánů. Lázeňskou péči o děti do 15 let a o osoby stižené nemocemi, jejichž seznam vydává ministerstvo zdravotnictví, povolují zdravotnické orgány a zařízení (odst. 2).

Z uvedeného je zřejmé, že především komplexní lázeňská péče ve smyslu péče zdravotní, je výlučně péče poskytovaná na základě shora uvedených kritérií, zejména pak na základě doporučení lékaře za účelem léčení konkrétních, přesně specifikovaných onemocnění.

Nelze přehlédnout ani to, že podle § 51 odst. 1 písm. h) ve spojení s § 58 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, jsou od daně osvobozeny zdravotnické služby a dodání zdravotního zboží,

přičemž zdravotní službou se pro účely tohoto zákona rozumí zdravotní služba podle zákona upravujícího zdravotní služby poskytovaná poskytovatelem zdravotních služeb uvedená v oprávnění k poskytování zdravotních služeb, pokud se jedná o činnost s léčebným cílem nebo chránící lidské zdraví, a služba s ní úzce související.

V komentáři k tomuto ustanovení (Drábová Milena, Holubová Olga, Tomíček Milan: Komentář ASPI, KWK, pod identifikačním číslem KO235_2004CZ) se uvádí, že stejně jako nemocniční péče se posuzuje i péče lázeňská. Je-li pacientovi poskytnuta služba zdravotní péče spojená s pobytem po stanovený počet dnů či týdnů, jakou je například rehabilitace po operaci nebo léčebný program na snížení váhy, kdy je pacientovi poskytovaná komplexní lékařem indikovaná zdravotní péče s předem stanoveným programem a cenou, pak se jedná o ústavní péči osvobozenou od daně podle § 58, a to včetně souvisejících služeb, bez nichž tato péče nemůže být poskytnuta (např. vstupní lékařská prohlídka, ubytování a stravování).

Současně se v tomto komentáři uvádí, že často ovšem bývá pobyt v lázních využíván i jako dovolená či relaxace. Taková služba, není-li indikována lékařem, nemůže být podle tam vysloveného názoru osvobozena od daně. Je-li zdravotní péčí prevence, diagnostika a léčba chorob, nemůže sám příjemce předmětných služeb stanovit účel služby, například že účelem přijímané služby je léčba. Takový výklad dovedený ad absurdum by mohl znamenat, že zdravý jedinec, který si zaplatí dovolenou v lázeňském domě, kde si přes den užívá masáží a koupelí a večery tráví na diskotéce, označí za účel takové dovolené léčení svého psychického stavu či fyzické kondice, jehož důsledkem by mělo být osvobození pobytu od daně. I v těchto případech se domníváme, že jedinou kompetentní osobou, která může rozhodnout, zda účelem poskytované služby je prevence, diagnostika nebo léčba, je lékař.

Uvedený výklad lze pak podle názoru dovolacího soudu analogicky vztáhnout i na výklad pojmu zdravotní péče v poslední větě § 23 autorského zákona. Rozhodně však nebylo důvodu akcentovat skutečnost jak to učinil ve svém rozhodnutí již soud prvního stupně že účelem lázeňské péče není poskytování zdravotnické péče v akutních případech, jako u nemocničních zařízení ; skutečností totiž je, že se obecně jedná ve smyslu ustanovení § 5 platného zákona o zdravotních službách o konkrétní, předpokládané a diferencované druhy, resp. formy zdravotní péče, přičemž podmínky obsažené v poslední větě ustanovení § 23 autorského zákona se vztahují na poskytování zdravotní péče obecně (tj. ve smyslu vymezení tohoto pojmu příslušným právním předpisem), a nikoliv jen na některé z jejich zákonem předpokládaných druhů, či forem. Bylo pak tedy na odvolacím soudu (resp. soudu prvního stupně) podrobit daný případ užití autorských děl tříkrokovému testu, tedy zodpovědět na otázky:

Zda, resp. do jaké míry, se jednalo o případy bezesmluvního užití díla

- které jsou stanoveny ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně (resp. též v jiném zákoně),
- které nebylo v rozporu s běžným způsobem užití díla,
- nebyly jím nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autorů .

Pro účely posuzované otázky je nezbytné důsledně rozlišovat mezi pacienty ve smyslu § 33 zákona o veřejném zdravotním pojištění, resp. § 19 zákona o péči o zdraví lidu a ostatními lázeňskými hosty v lázeňských zařízeních ubytovanými pouze na komerčním základě. Je nepochybné, že poměr ubytovacích lázeňských prostor využívaných ve spojitosti s výlučným poskytováním zdravotní péče a prostor využívaných k ubytování na komerčním základě, je ověřitelný. Je jistě správná teze, že poslední větu § 23 autorského zákona je nezbytné vykládat restriktivně; to však neznamená, že tento požadavek může odůvodnit výklad přezírající konkrétní právní úpravu, resp. eventuálně přijmout výklad jsoucí s ní fakticky v rozporu. V případech, kdy jsou naplněny již výše vyložené předpoklady,

je výkon lázeňské péče třeba posuzovat jako výkon zdravotní péče. V případech zejména tzv. komplexní lázeňské péče indikované a navržené příslušným lékařem jde o ucelený léčebný proces, který pravidelně není poskytován formou ambulantní péče; jeho součástí proto takto je i ubytování lázeňských pacientů na pokojích (ostatně nelze přehlížet ani nepochybný vliv lázeňského prostředí - včetně úrovně ubytování pacientů - na stimulaci a výsledky léčebného procesu zaměřeného na rekonstrukci zdravotního stavu takto léčených, resp. zdravotní rehabilitaci se podrobujících osob). Je tak třeba i pro účely výkladu poslední věty § 23 autorského zákona rozlišovat mezi pacienty ve smyslu § 33 zákona o veřejném zdravotním pojištění, resp. § 19 zákona o péči o zdraví lidu a mezi ostatními lázeňskými hosty v lázeňských zařízeních ubytovanými pouze na komerčním základě. Poměr rozsahu ubytovacích lázeňských prostor využívaných v souvislosti s výlučným poskytováním zdravotní péče a míry využívání lázeňských prostor k ubytování naopak na komerčním základě, je - jak též bylo zmíněno - ověřitelný.

Odvolací soud (stejně jako soud prvního stupně) však, jak již bylo uvedeno shora, vyšel z opačného (a nediferencovaného) názoru, že na pokojích lázeňských zařízení (obecně) nedochází k pravidelnému léčebnému procesu, tedy ani k poskytování zdravotní péče, takže jeho rozsudek nelze již z tohoto důvodu považovat za správný, když byl naplněn dovolatelkou uplatněný dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Pokud bylo třeba se zabývat dovoláním žalobce, pak dovolací soud přihlédl ke skutečnosti, že podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé.

Vzhledem k uvedenému ustanovení je tedy přípustné i dovolání žalobce.

Otázkou počátku běhu subjektivní promlčecí doby podle ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. pro vydání bezdůvodného obohacení se Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích opakovaně zabýval a dovodil, že pro posouzení počátku běhu této doby je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal, přičemž není podstatné, že měl možnost se potřebné skutečnosti dozvědět již dříve (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. srpna 2007, sp. zn. 30 Cdo 2758/2006, uveřejněný v časopise Právní rozhledy pod číslem 6, ročník 2008, dále dovolatelem zmíněné rozsudky ze dne 26. září 2002, sp. zn. 33 Odo 877/2001, ze dne 29. října 2002, sp. zn. 33 Odo 702/2002 a ze dne 20. října 2004, sp. zn. 33 Odo 83/2004, jež jsou veřejnosti k dispozici na webových stránkách Nejvyššího soudu). Touto vědomostí se rozumí znalost skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2000, sp. zn. 20 Cdo 927/98). Ke stejnému závěru se Nejvyšší soud přihlásil i v rozsudku, vydaném po rozhodnutí odvolacího soudu, ze dne 15. června 2010, sp. zn. 21 Cdo 3433/2008, 21 Cdo 3434/2008, v němž uzavřel, že při posuzování počátku běhu subjektivní promlčecí doby je nutno vycházet z prokázané, skutečné, nikoli tedy jen předpokládané vědomosti oprávněného o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal; touto vědomostí ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. nemíní znalost právní kvalifikace, nýbrž pouze skutkových okolností, z nichž lze odpovědnost za bezdůvodné obohacení dovodit.

Jak již bylo zmíněno výše, v projednávané věci odvolací soud závěr o počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby založil na předpokladu, že žalobce si byl svého práva vědom již v době, kdy žalovaná odmítla po novelizaci ustanovení § 23 autorského zákona uzavření navazující licenční smlouvy na jiné než veřejné prostory. Z obsahu spisu je zřejmé, že žalovaná odmítla uzavření navazující licenční smlouvy podle návrhu žalobce dvěma dopisy ze dne 23. června 2009. Není pak možno sledovat případné úvahy odvolacího soudu, pokud dospěl k závěru o promlčení nároku za období od 1. 3. 2007 do 26. 2. 2008. Ani v tomto případě proto nelze pokládat napadený rozsudek odvolacího soudu v posuzovaném výroku, jímž byl rozsudek soudu prvního stupně změněn ve věci

samé, za správný (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Nejvyšší soud České republiky ze všech uváděných důvodů tak napadený rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2, části věty za středníkem o.s.ř. zrušil. Protože důvody, pro které se tak stalo, platí i pro rozsudek soudu prvního stupně, bylo zrušeno i toto rozhodnutí a věc byla vrácena Krajskému soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud (soud prvního stupně) závazný (§ 243d odst. 1, část první věty za středníkem, o.s.ř.).

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1, věta druhá, o.s.ř.).

Nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, Nejvyšší soud proto řízení o dovolání žalované proti rozhodnutí soudu prvního stupně podle ustanovení § 104 odst. 1 ve spojení s § 243c odst. 1 o.s.ř., zastavil (v bližším srov. např. důvody rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněného pod číslem 47/2001 - Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Majetková podstata (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody zaměstnancem
- Náklady řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Zajištění dluhu (exkluzivně pro předplatitele)
- Způsobilost být účastníkem řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Náhrada škody
- Katastr nemovitostí
- Insolvence a SJM
- Vedlejší účastník
- Plat